Neapolis University

HEPHAESTUS Repository **http://hephaestus.nup.ac.cy**

School of Economic Sciences and Business Informative material

2013-09-24

þÿ — À ± ³ ¯ ´ ± Ä · Â ´ · ¼ ¿ º Á ± Ä ¹ º ® Â ½

Maris, Georgios

þÿ £ º ± Ê

http://hdl.handle.net/11728/8984

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

Η παγίδα της δημοκρατικής νομιμοποίησης

Για να το κάνουμε ξεκάθαρο από την αρχή, η δημοκρατική νομιμοποίηση ταυτίζεται με την αποτελεσματικότητα των καπιταλιστικών οικονομιών και των κυβερνήσεων τους και όχι με ζητήματα μετασχηματισμού τους. Βέβαια, αυτό προϋποθέτει πως οι δημοκρατικά υπόλογες κυβερνήσεις θα έχουν την δυνατότητα να σχηματίσουν οι ίδιες την οικονομική τους πολιτική. Όμως, εξαρχής η συμμετοχή ενός κράτους στην ΕΕ και ειδικότερα στην ΟΝΕ μειώνει την κυριαρχία-δυνατότητα των κρατών στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Αυτό όμως δεν είναι ένα ζήτημα το οποίο δεν γνωρίζαμε.

Ήδη από τις αρχές τις δεκαετίας του 1970 η επιτυχημένη οικονομική διακυβέρνηση μιας χώρας δεν ήταν μια εύκολη διαδικασία. Ενώ κάθε χώρα μπορούσε να επιλέξει μόνη της τόσο το σύστημα παραγωγής όσο και τον τρόπο άσκησης της μακροοικονομικής της πολιτικής, η παγκόσμια οικονομική ολοκλήρωση και η αυξημένη οικονομική αλληλεξάρτηση των κρατών δημιούργησε σημαντικούς περιορισμούς στην οικονομική διακυβέρνηση των κρατών. Σε αυτό συνέβαλε και η σχεδόν ταυτόχρονη ολοκλήρωση του χρηματοοικονομικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Σε αυτά τα πλαίσια, ο κύριος στόχος της εθνικής οικονομικής πολιτικής ήταν η διατήρηση της μακροχρόνιας διεθνής ανταγωνιστικότητας του κράτους υπό τον περιορισμό του ισοζυγίου πληρωμών.

Όμως, γενικά κάθε προσπάθεια αποδοτικής και αποτελεσματικής οικονομικής διακυβέρνησης, είτε αυτή έχει τις ρίζες στην κεϋνσιανή είτε στην μονεταριστική ρητορική, δημιουργεί ένα δίλλημα-διαμάχη περί δημοκρατικής νομιμοποίησης. Η δημοκρατική νομιμοποίηση έχει δύο κυρίως διαστάσεις α. μια προσανατολισμένη στις εισροές (input-oriented legitimacy), την «κυβέρνηση από το λαό» όπου οι συλλογικά δεσμευτικές αποφάσεις πηγάζουν από την αυθεντική έκφραση των προτιμήσεων του εκλογικού σώματος και β. μια προσανατολισμένη στις εκροές (output-oriented legitimacy), την «κυβέρνηση για το λαό» όπου οι συλλογικά δεσμευτικές αποφάσεις πρέπει να υπηρετούν το «κοινό συμφέρον» του εκλογικού σώματος. Στην πρώτη περίπτωση, οι κυβερνήσεις είναι υπόλογες για τις επιλογές πολιτικής που κάνουν και οι οποίες έρχονται σε σύγκρουση με τα πολιτικά συμφέροντα του εκλογικού σώματος, ενώ στην δεύτερη οι κυβερνήσεις μπορεί να τιμωρούνται εάν τα αποτελέσματα των κυβερνητικών πολιτικών παραβιάζουν τις πολιτικές ανησυχίες των διακυβερνωμένων. Στην δεύτερη περίπτωση, η υπακοή εξασφαλίζεται γιατί, είτε τα μεμονωμένα άτομα είτε η εθελοντική συνεργασία των μελών, δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τον ρόλο της κυβέρνησης στην επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων. Και στις δύο περιπτώσεις αυτό που παίζει σημασία είναι η πολιτική υποστήριξη της κυβέρνησης.

Άρα, το θέμα της δημοκρατικής νομιμοποίησης της κυβέρνησης επηρεάζεται από την μια πλευρά από την σχέση της με του πολίτες στους οποίους είναι υπόλογη και από την άλλη από την αποτελεσματικότητα των κυβερνητικών πολιτικών. Στην Ελλάδα σήμερα είναι προφανές πως έχουμε πέσει σε μια παγίδα νομιμοποίησης. Η κυβέρνηση στην προσπάθεια της να υπηρετήσει το «κοινό συμφέρον» μέσω της εφαρμογής των πολιτικών της λιτότητας στην πράξη υποβαθμίζει την input-oriented νομιμοποίηση και το αντίστροφο. Στην πραγματικότητα, η παγίδα εξαρτάται όχι μόνο από τον τύπο των οικονομικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουμε αλλά και από την

επιλογή του παραδείγματος που θα διαλέξουμε για την επίλυση της κρίσης (κεϋνσιανό, μονεταριστικό, μαρξιστικό;). Αυτό που θα πρέπει να κατανοήσουμε είναι πως το κύριο θέμα που θα έπρεπε να μας απασχολεί είναι η αποτελεσματικότητα του ελληνικού καπιταλιστικού μοντέλου και όχι ο μετασχηματισμός του όπως ανεύθυνα προτείνεται από την αξιωματική αντιπολίτευση και άλλα πολιτικά κόμματα. Το γιατί συμβαίνει αυτό θα εξηγήσουμε παρακάτω.

Ναι, είναι γεγονός πως η ελληνική κυβέρνηση εφαρμόζει ένα πρόγραμμα με σοβαρά ελλείμματα δημοκρατικής νομιμοποίησης. Όσον αφορά την output-oriented νομιμοποίηση η κυβέρνηση με το σχέδιο διάσωσης, το μνημόνιο, τις πολιτικές λιτότητας και τις προσπάθειες για μεταρρύθμιση και εξυγίανση του δημόσιου τομέα μπορεί να υποστηρίξει πως εφαρμόζει σκληρές πολιτικές που υπηρετούν το «κοινό συμφέρον» και έως ένα βαθμό αυτές γίνονται αποδεκτές. Όμως οι ψηφοφόροι πολλές φορές δεν είναι δίκαιοι και η κυβέρνηση μπορεί να τιμωρηθεί ακόμα και για αποτελέσματα τα οποία δεν ελέγχει. Επίσης, πολλές φορές αυτό που παίζει σημαντικό ρόλο στις αποφάσεις του εκλογικού σώματος είναι οι σχετικές απόψεις του για διάφορα θέματα. Έτσι, οι πολιτικές λιτότητας ή το σχέδιο διάσωσης της Ελλάδας δεν είναι μόνο ανεπιθύμητες αλλά ισοδυναμούν και με την πολιτική καταστροφή της χώρας. Έστω και εάν οι πολιτικές της κυβέρνησης υπηρετούν το «κοινό συμφέρον» δεν είναι σίγουρο πως θα αυτή θα ευεργετηθεί από την ικανοποίηση αυτών. Από την άλλη, η δημοκρατία σχετίζεται με την συλλογική αυτοδιάθεση παρά με την ικανοποίηση των επιθυμιών. Σε πολλές περιπτώσεις μπορεί μια κυβέρνηση να υποστηρίξει σκληρές και οδυνηρές επιλογές μόνο εάν αυτές μπορούν να δικαιολογηθούν δημόσια και στοχεύουν στην επίτευξη των συλλογικών στόχων της πολιτείας. Όμως, πολλές φορές όταν οι επιλογές έχουν επιβληθεί από τρίτους δεν μπορεί να δικαιολογηθούν.

Σήμερα, είναι γεγονός πως το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού λαού δεν υποστηρίζει τις επιλογές της κυβέρνησης για αυτό και εν μέρει αυτές δεν νομιμοποιούνται. Η σημερινή κυβέρνηση δυστυχώς δεν μπορεί να νομιμοποιήσει τις επιλογές για σκληρή λιτότητα στην βάση των ελληνικών παραδοσιακών αξιών όπως για παράδειγμα έκανε η κυβέρνηση της Θάτσερ στην Μεγάλη Βρετανία. Επίσης, η σημερινή κυβέρνηση δεν έχει στον έλεγχο της όλα τα εργαλεία πολιτικής που θα της επέτρεπαν να μετριάσει τις συνέπειες της πολιτικής της και το κυριότερο το πρόγραμμα το οποίο εφαρμόζει της επιβλήθηκε από τρίτους. Στην πράξη, στην Ελλάδα αυτή την στιγμή οποιαδήποτε κυβέρνηση θα ήταν δύσκολο να νομιμοποιήσει τις αποφάσεις που θα έπαιρνε γιατί οποιεσδήποτε αποφάσεις επιφέρουν σύγκρουση ανάμεσα στις δυο διαστάσεις της νομιμοποίησης. Ποιες είναι οι αυθεντικές εκφράσεις των προτιμήσεων του εκλογικού σώματος σήμερα; Ποιες είναι οι συλλογικές αποφάσεις που υπηρετούν το συλλογικό καλό; Έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους; Είναι φανερό πως οι προτιμήσεις του εκλογικού σώματος δεν ταυτίζονται με τις πολιτικές που υπηρετούν το «κοινό συμφέρον».

Τα μέτρα λιτότητας και το μνημόνιο είναι ένα πολύ καλό παράδειγμα για να εξηγήσουμε πως δημιουργείται η παγίδα νομιμοποίησης. Από την μια πλευρά, τα μέτρα αυτά αποτελούν τις αναγκαίες και ικανές προϋποθέσεις για να παραμείνει η Ελλάδα μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας. Αδιαμφισβήτητα, αυτός ο στόχος είναι στρατηγικής σημασίας και υπηρετεί το «κοινό συμφέρον». Το γεγονός αυτό μάλιστα καταγράφεται και από μια σειρά από δημοσκοπήσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια και δείχνουν την μεγάλη πλειοψηφία του ελληνικού λαού να υποστηρίζει την συμμετοχή της Ελλάδας στην ΕΕ. Από την άλλη όμως πλευρά, όσον αφορά την

διάσταση της input-oriented νομιμοποίησης, οι πολιτικές της λιτότητας και του μνημονίου δεν είναι η αυθεντική έκφραση των προτιμήσεων του εκλογικού σώματος. Σύμφωνα με μια τελευταία δημοσκόπηση, στην πρόθεση ψήφου τα δυο κόμματα της συγκυβέρνησης συγκεντρώνουν μαζί περίπου το 30-31%. Από την άλλη, τα υπόλοιπα κόμματα που στηρίζουν την καταγγελία του μνημονίου και την έξοδο της Ελλάδας από το ευρώ συγκεντρώνουν συνολικά περίπου το 40-45%. Είναι φανερό πως στην Ελλάδα το μεγαλύτερο ποσοστό του εκλογικού σώματος στηρίζει κόμματα που θέλουν την ανατροπή του μνημονίου και των μέτρων λιτότητας. Εδώ, όμως παρουσιάζεται ένα μεγάλο δίλλημα. Δεν μπορούμε να παραμείνουμε μέλη της ΕΕ όπως το «κοινό συμφέρον» προστάζει και την ίδια στιγμή να μην ακολουθήσουμε τις πολιτικές λιτότητας όπως οι προτιμήσεις του εκλογικού σώματος επιβάλλουν. Να το πούμε διαφορετικά, οι κυβερνητικές πολιτικές που μπορεί να νομιμοποιούνται σύμφωνα με την output-oriented διάσταση της νομιμοποίησης δεν μπορούν ταυτόχρονα να νομιμοποιούνται σύμφωνα με την input-oriented διάσταση της. Για να το καταλάβουμε καλύτερα, μια συγκεκριμένη πολιτική μπορεί να νομιμοποιείται και να από-νομιμοποιείται ταυτόχρονα. Αυτό σημαίνει πως σήμερα εξαιτίας του διχασμού της ελληνικής κοινωνίας η έννοια της νομιμοποίησης έχει αυτό-καταργηθεί. Για αυτό το λόγο μπορούν και εμφανίζονται στην ελληνική πολιτική και κοινωνική ζωή παραστρατιωτικές και νεοναζιστικές οργανώσεις όπως η χρυσή αυγή.

Ότι ισχύει όμως σήμερα για την κυβέρνηση της ΝΔ θα ισχύσει ίσως αύριο και για μια ενδεχόμενη κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ. Για αυτό το λόγο τα στελέχη του θα πρέπει να ανησυχούν ιδιαίτερα. Εάν για παράδειγμα το ΣΥΡΙΖΑ κερδίσει τις επόμενες εκλογές κάθε φορά που θα προσπαθεί είτε να αλλάξει το οικονομικό-πολιτικό κλίμα στην Ελλάδα, είτε να μετασχηματίσει το παραγωγικό μοντέλο της οικονομίας, είτε να οδηγήσει την χώρα εκτός ΕΕ, το κυβερνητικό επιτελείο, όποιο και να είναι αυτό, θα αντιμετωπίζει ένα ακόμα σοβαρότερο πρόβλημα νομιμοποίησης. Αυτή την φορά όμως το πρόβλημα θα είναι αντίστροφο. Άρα, σήμερα το κυριότερο ερώτημα που θα πρέπει τα στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ να απαντήσουν είναι το εάν μπορούν οι μελλοντικές επιλογές τους να νομιμοποιηθούν δημοκρατικά. Η απάντηση όμως είναι μια. Με κανένα τρόπο. Στην προσπάθεια τους να ικανοποιήσουν τους ψηφοφόρους τους, προσφέροντας τους ότι εκείνοι πιστεύουν ότι επιθυμούν (input-oriented legitimization) την ίδια στιγμή θα πάρουν αποφάσεις που θα έρθουν σε σύγκρουση με τα γενικότερα ελληνικά συμφέροντα, το «κοινό συμφέρον» (output-oriented legitimization). Πολύ απλά δηλαδή, η δημοκρατική νομιμοποίηση που ενστερνίζεται και διακηρύττει το ΣΥΡΙΖΑ προϋποθέτει σύγκρουση με το ήδη θεσπισμένο παγκόσμιο οικονομικό και πολιτικό σύστημα. Αυτό μάλλον θα οδηγήσει την Ελλάδα στην αφάνεια και στον παραγκωνισμό. Όλα αυτά χωρίς να είμαστε σίγουροι, ούτε για την αποτελεσματικότητα των πολιτικών τους, ούτε και για το εάν θα καταφέρουν να ικανοποιήσουν τις προτιμήσεις του εκλογικού σώματος. Για αυτό το πιο σημαντικό ερώτημα που σήμερα καλείται να απαντήσει ο ΣΥΡΙΖΑ, το οποίο δεν έχει καταφέρει μέχρι στιγμής να το κάνει, γεγονός που υποβαθμίζει στο μέγιστο βαθμό την αξιοπιστία του, είναι ποιο είδος οικονομικής πολιτικής θα ακολουθήσει η οποία θα είναι δημοκρατικά νομιμοποιημένη και ταυτόχρονα να προστατεύει στο μέγιστο βαθμό το «κοινό συμφέρον».

Μέχρι στιγμής η οικονομική πολιτική του ΣΥΡΙΖΑ όπως και άλλων πολιτικών κομμάτων νομιμοποιείται στην βάση αφελών και λαϊκίστικων ισχυρισμών περί «υποδούλωσης» της Ελλάδας, η οποία όπως περιγράψαμε παραπάνω, είναι η άλλη όψη του ίδιου νομίσματος και η οποία συντελεί στην δημιουργία της παγίδας νομιμοποίησης. Η παγίδα νομιμοποίησης, είναι αυτή που δίνει τροφή και σε

παραστρατιωτικές και νεοναζιστικές οργανώσεις όπως η χρυσή αυγή. Εάν όλα τα άλλα κόμματα κατηγορούν τα κόμματα της συγκυβέρνησης για υποδούλωση της Ελλάδας, εξαιτίας των μη-δημοκρατικά νομιμοποιημένων αποφάσεων της, τότε ουσιαστικά νομιμοποιούν τις δράσεις της χρυσής αυγής. Δηλαδή, εάν όλα όσα συμβαίνουν γύρω μας τα δικαιολογούμε στην βάση της ύπαρξης των μνημονίων και της λιτότητας την ίδια στιγμή νομιμοποιούμε κάθε τι που έρχεται σε αντίθεση με αυτά. Και όλα αυτά γιατί στην Ελλάδα τίθεται σήμερα, σε αντίθεση με τον υπόλοιπο κόσμο, σοβαρό θέμα μετασχηματισμού της ελληνικής οικονομίας στην βάση ενός αστήρικτου τόσο ιστορικά όσο και λειτουργικά αριστερού παραδείγματος. Για να είμαστε δίκαιοι βέβαια, το γεγονός αυτό οφείλεται και στην αναποτελεσματικότητα των ελληνικών κυβερνήσεων τα τελευταία 30 χρόνια. Το είχαμε τονίσει άλλωστε εξαρχής «η δημοκρατική νομιμοποίηση ταυτίζεται με την αποτελεσματικότητα των καπιταλιστικών οικονομιών και των κυβερνήσεων τους και όχι με ζητήματα μετασχηματισμού τους».

Γιώργος Μαρής*

Δημοσίευση: **24/09/2013**